

آقای میرزا علی کازرونی - راجع به استهلاك سرمایه از قرار صد دوازده و نیم در سال و سود صد و هفت هم مخالف بودم اشاره بان نشده است.

رئیس - اصلاح میشود. دیگر ایرادی نیست؟

(گفته شد خیر)

رئیس - البته آقایان نمایندگان از فوت همکار محترم ما آقای حاج میرزا علی محمد دولت آبادی مطلع هستند و البته تمام آقایان مثل بنده در تحت اثر این واقعه مؤلمه خیلی متاثر و متالم هستند؛ (بعضی از نمایندگان -)

(صحیح است)

مرحوم حاج میرزا علی محمد دولت آبادی هم از حیث صفات شخصی و هم از حیث صفات سیاسی آدم کم نظیری بود (جمعی از نمایندگان -)

(صحیح است)

شخصاً آدمی بود صمیمی و با وجود اینکه صاحب عقل متینی بود دارای حسیات شیده و محکمی هم بود.

(صحیح است)

حب و بغض شخصی را نمیتوانست از حب و بغض سیاسی تفکیک نماید البته اختلافات مسلکی در مرادفات شخصی ایشان خللی وارد نمیاورد.

(جمعی از نمایندگان - صحیح است)

از حیث سیاست و علاقه مندی بامور مملکت هم بنده هر چه نسبت بآن مرحوم عرض کنم توضیح واضحات و قلیلی از کثیر خواهد بود چون دخالت ایشان در امور مملکت و خدماتی که کرده اند امر جدیدی نبود و از سنوات اخیر شروع نشده بود که بنده بوجه اختصار بتوانم بیان نمایم هستند در این مجلس اشخاصی که در خدمات این مملکت یا ایشان شریک بودند و اطلاعاتشان از بنده کاملتر و بهتر است همینقدر و بطور اختصار میتوانم عرض کنم که آن مرحوم آدمی بود با عزم و منافع مملکتی را بر منافع شخصی ترجیح میداد در موارد مهمه دیده شد که از مجاهدت و فداکاری مضایقه نمی کرد.

(جمعی از نمایندگان -)

(صحیح است)

پس ما حق داریم خیلی متأسف و متالم باشیم برای اینکه از یک طرف يك ناطق صمیمی خوش روئی و از يك طرف يك شخص با عزمی که علاقه مفرطی بامور مملکت داشت از میان مارفت از خداوند متعال مسئلت میکنیم که نظایر اشخاص علاقه مند بامور مملکت را زیاد نماید و آن مرحوم را بحکمت الطاف پرورد گاری در جوار رحمت خود قرار دهد.

(جمعی از نمایندگان کان - انشاء الله)

به پاس خدمات ایشان و مقام سوگواری بنده از مجلس تقاضا میکنم که این جلسه را ختم کنند.

(گفته شد صحیح است)

(در این موقع جلسه ختم گردید)

رئیس مجلس مؤتمن الملک

جلسه ۲۷۹

صورت مشروح مجلس

یوم چهارشنبه ۹ جوزا

۱۳۰۲ مطابق ۱۳

شوال ۱۳۴۱

(مجلس یک ساعت و نیم قبل از ظهر بر ریاست آقای مدرس نایب

رئیس تشکیل گردید)

صورت جلسه یوم شنبه ۵ جوزا

را آقای منتصر الملک

قرائت نمودند)

نایب رئیس - در صورت جلسه ایرادی نیست؟

آقای تدین

(اجازه)

تدین - بنده بعد از تصویب صورت

جلسه عرضی دارم

نایب رئیس - آقای کازرونی

(اجازه)

آقای میرزا علی کازرونی - بنده

هم بعد از تصویب صورت جلسه عرضی دارم

نایب رئیس - آقای گروسی

(اجازه)

آقای شیخ محمد حسن گروسی

بنده هم بعد از تصویب صورت جلسه

عرضی دارم.

نایب رئیس - آقای نجات

(اجازه)

نجات - بنده در دستور عرضی

دارم.

نایب رئیس - پس در صورت جلسه

مخالفی نیست؟

صورت جلسه تصویب شد.

آقای تدین

(اجازه)

تدین - مطابق اطلاعات و مدارکی

که در دست هست به عقیده بنده يك خلاف

قانونی واقع شده است که شاید آقایان

هم تصدیق بکنند و آن عبارت است از

اینکه امتیاز استخراج کلیه اشیاء عتیقه

ایران در مدت ده سال به یکی از وزراء داده

شده است.

بنده اولاً نمیخواهم وارد در قضایای

خصوصی شوم و همه

آقایان میدانند که هیچوقت از نزاکت خارج

نمیشوم.

در تحت ماده ۱۰ تصویب نامه صادر

شده است و نظر باینکه ممکن است

بعضی از تجار غیر تجار کول خورده بآن

تصویب نامه اثر بدهند اینست که منبای تذکر

عرض میکنم؛

مطابق قانون اساسی امتیاز نامه در

صورتی رسمیت دارد که بتصویب مجلس

شورای ملی برسد و این امتیاز نامه علاوه

بر اینکه غیر مشروع است يك موادی را

دارا است که اگر بموقع عمل گذارده شود

حتماً تولید يك ظلم های فاحشی و يك هرج و مرج هائی خواهد کرد.

مثلاً اجازه داده میشود که مطلقاً

اراضی اربابی و خالصه به محض این که

صاحب امتیاز تقاضا کند از طرف وزارت

معارف اجازه صادر خواهد شد که برود در آنجا

مشغول حفر زمین مردم شود.

بنده چون نمیخواهم عجالتاً در این

موضوع بیش از این وارد شوم همینقدر

برای تذکر خاطر آقایان و برای اینکه

مردم بیچاره کول نخورند و برای اینکه

دولت و ملت مسبوق باشند عرض

میکنم.

اولاً هیچکس حق تصرف در ملک

بدون اجازه صاحب ملک ندارد.

ثانیاً این امتیاز نامه که برای مدت

ده سال داده شده است بکلی غیر مشروع

است.

(صحیح است)

نجات - اسم گیرنده امتیاز را نبردید.

تدین - چه کار دارم.

نایب رئیس - آقای کازرونی

(اجازه)

آقای میرزا علی کازرونی - عرض

بنده راجع به کاپوتاژ قران و آزادی

رویه است.

يك قسمت عمده تجارت مان بکلی از

بین رفته و همه روزه تلگراف میکنند که

ما مجبوریم تجارت خود مان را ترک کنیم و

علاوه بر آن برای تحصیل ارزاق خود مان هم

دسترس نداریم.

این مسئله را مکرر بنده در مجلس

تذکر داده ام از طرف مقام محترم ریاست

هم امر شد که اعضاء کمیسیون فوائد عامه را

زودتر انتخاب کنند و لایحه که از طرف

دولت در این موضوع پیشنهاد شده است

تحت مذاقه گذارده شده و زودتر راپرتش

تقدیم مجلس شود ولی بطوریکه بنده اطلاع

دارم تاکنون اعضاء کمیسیون فوائد عامه

انتخاب نشده اند و بنده میترسم این مسئله

همینطور بامروز و فردا بگذرد و یکمده

مردم بحال بدبینی باقی بمانند این است که

بنده تقاضا میکنم تذکر داده شود که اگر

کمیسیون فوائد عامه کسری دارد زودتر

انتخاب شوند که باین مسئله خاتمه داده

شود.

نایب رئیس - تقاضا میکنم آقایان در

موقع تنفس کسری اعضاء کمیسیون را

انتخاب کنند.

آقای گروسی

(اجازه)

آقای شیخ محمد گروسی - اعتراض

قانونی نسبت بدولت در موقعی است که دولت

طرف اعتماد و اکثریت مجلس باشد و بدیعی

است اینطور قضایا که رخ میدهد باید در

مجلس اظهار و بلکه در مقام استبضاح هم

برایند.

ولی بنده در اصل قضیه اعتراض دارم.

از قرار تحقیق اکثریت نمایندگان

حاضر در مرکز عدم اعتماد خودشان را

نسبت بدولت حاضره کتباً اظهار و امضاء

نموده تقدیم مقام محترم ریاست کرده اند و

مطابق ماده ۶۷ قانون اساسی این دولت

منعزل است...

(همه نمایندگان -)

جمعی گفتند صحیح است

(جمعی میگفتند صحیح نیست)

نایب رئیس - آقای نجات

(اجازه)

نجات - راپرتی از طرف کمیسیون

معاسبات مجلس راجع بتکمیل و توسعه مطبوعه

مجلس تقدیم شده است.

چون فوق العاده با اهمیت است و باید

تصویب شود دارای منافع زیادی است

تقاضا میکنم جز عمده دستور باشد

نایب رئیس - تأمل کنید آقای

معتمد الملک باینکه به بینیم راپرتش حاضر

است یا خیر

نجات - بلی راپرتش حاضر است و همه

آقایان دارند.

نایب رئیس - آقای آقا سید

یعقوب.

(اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده آقایان

نمایندگان دوره چهارم را در این آخر

مجلس دعوت میکنم بحفظ قانون اساسی

مطابق همان قانونی که قسم خورده ایم و

ملت در تحت همان قانون مامختار مطلق

نیستیم و در تحت يك اصول و يك مواد و

قوانینی ما آمده ایم

در اینجا که سعادت ملت و مملکت را

تأمین کنیم تمام ما تصدیق داریم که افعال

مایشاء و مختار و مطلق نیسیم و در تحت قانونی

انتخاب شده ایم

بعد از قران آنچیزی که برای مامقدس

است قانون است که باید آنرا محترم و

محفوظ بداریم تا آنکه بتوانیم در تحت تأثیر

آن قانون سعادت مملکت را بدست آورده و

آئیه مملکت را تأمین نمایم

قانون بنده را عقیدت و زنجیر کرده است

و باید اختیارات من در تحت قانون و مطابق

قانون باشد

نمایند و محترم گروس فرمایشی فرمودند

و بعضی از آقایان هم مخالفت فرمودند و

گفتند صحیح نیست البته آقایان تصدیق می

فرمایند هر نزاع و اختلافی يك محکمه دارد

که آن محکمه باید اختلاف را مرتفع کند

بنده که یکی اشخاصی هستم که از ابتداء

گفته ام باین دولت اعتماد ندارم با جمعی دیگر

از رفقا شرحی بمقام محترم ریاست عرض کردیم

که ما نسبت باین دولت اعتماد نداریم حالا

آقایان موافقین دولت میگویند شما اکثریت

ندارید و اکثریت با ما است البته خود آقایان

تصدیق میفرمایند که حکومت بالا کثرت است چنانچه نظر مبارک شاهزاده سلیمان میرزا و آقای تدین هست آنوقت که ما اکثریت داشته ایم چه اعتراضاتی بیا می فرمودند و میگفتند این اکثریت می خواهد و بال این حکومت را بگردن بگیرد عجلالتا هم بنده نمیتوانم قبول کنم که شما و بال این دولت را بگردن بگیرید و یک چنین مسئله را که آقای تدین اظهار داشتند شما هم تصدیق نکنید نظر باین مقدمات بنده اینجا در پشت تربیون اقامه دعوی میکنم و میگویم آقایان دولت اکثریت ندارند میفرمایند این کوی و این میدان این مجلس شورای ملی این آقایان نمایندکان هیئت دولت بیاید بمجلس و رئیس دولت اظهار بکنند که در اطراف کابینه من یاره ملا کرات میشود و عجلالتا من در مجلس حاضر هستم اگر اکثریت بن اعتماد دارد مجدداً بن رأی بدهند البته اگر اکثریت مجلس رأی داد بنده هم یکی از مخالفین دولت هستم مطیع اکثریت خواهم بود والا نمیشود یک مملکتی را که در این بدبختی است باین حال نگاه داشت

تماما مطیع قانون اساسی هستیم و اصل ۶۷ قانون اساسی میگوید که اکثریت مجلس عدم اعتماد خود را بکابینه اظهار داشت آن کابینه منزل است بحمد الله تمام آقایان هم عبارت دان هستند که میدانند منزل یعنی از کار افتادن این بود غرض من که ما باید مطابق قانون اساسی عمل کنیم حالا آقایان میل دارند بمجلس تا غروب هم طول بکشد نمایندکان هم برای اینکه فترت پیش نیاید هیئت دولت حاضر شود و اکثریت مجلس مجدداً رأی اعتماد بآنها بدهد آنوقت اقلیت هم اطاعت کردند رأی اکثریت چنانچه در کابینه آقای قوام السلطنه بمجرد اینکه ساقط شد بدیهی است حکومت ملی تابع اکثریت است هر کس را اکثریت رأی داد میتواند حکومت کند و ما باید در تحت قانون حکومت خودمان را اداره کنیم و نباید از اصول قانون اساسی تجاوز کنیم پس خوب است همین امروز هیئت دولت حاضر شوند اگر اکثریت دارند که سر کار بمانند و اگر اکثریت ندارند تشریف ببرند

نایب رئیس - آقای تدین نسبت خلاف قانون را بدولت مخصوص ندادند.

آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - مجلس چهارم این مملکت مجلسی است تاریخی - ما باید خوب دقت کنیم بعد از ما هم دقت خواهند کرد . این مجلس بهیچوجه شایسته بمجلسهای سابق ندارد همه میدانند محتاج بگفتن نیست که و کلاش بهیچ قسم انتخاب شده اند انتخاب و کلا در ایام فترت بوده و معلوم

است اشخاصیکه انتخاب شده اند در تحت چه اعمال نفوذهایی بوده اند . این مسئله را میگویم و از عهد انابت آنها بر میآیم . همه میدانند در بدو شروع بامر به چه نحو شروع بعملیات کردند . مجلس چهارم بمقتد من چنانکه گفته ام تمام مجلسی است که بهیچوقت نباید فراموش بشود این مجلس چهارم در آزادی خیلی مقام ارجحندی را دارا است این مجلس چهارم مجلسی است که رأی داد تصدیق نامه و دیپلم در مملکت رسمیت ندارد این افتخار را در مجلس چهارم از حیث معارف بیاد کار گذاشت

(بعضی از نمایندگان - حالا هم همین را میگویم)

سلیمان میرزا - من هم همین مسئله را در مرکز ایران فریاد میزنم چرا هیاهومی کنید ماقسم خورده ایم حافظ قانون اساسی باشیم . تصدیق میفرمائید که یکی از مواد قانون اساسی آزادی نطق و عقیده است . در نظر دارید که من چگونه در مقابل آن ایستاده ام و بخواست خدا از هیچ هوی هم در نمیروم .

حاج شیخ اسدالله - هیچکس در نمیروم .

سلیمان میرزا - نگفتم شما در فترت باید من اینجا صحبت میکنم بگذارید حرفم را بزنم گوش بدهید درست هم گوش بدهید . مجلس چهارم مجلسی است که مورخین مملکت ما باید خیلی آنرا تحت دقت بگذارند البته کارهای زشت و زبیا زیاد دارد . در این مجلس چهارم خیلی عملیات دوره فترت هم خورده است در همین قانون اساسی که حالا آن صحبت بود در این مجلس چهارم بانواع مختلف صحبت شد . آقای آقا سید یعقوب میفرمایند ما وکیل و محدود بمحدود قانون اساسی هستیم . آزاد و فعال مطلق و مطلق العنان نیستیم ای کاش اینطور بودیم بنده عرض میکنم بدون استثناء شاید یک قلیل استثنائی (وقلیل من عیادی الشکور) داشته باشد والا بطور کلی ما و کلا مطلق - العنان هستیم زیرا در مملکتی که برای اشخاص معاکه و مجازات نباشد البته آنها مطلق - العنان هستند نه تنها برای و کلا اصولاً معاکه وجود ندارد بجز برای فقرا برای هیچکس اصول معاکه و مجازات نیست ولی بدبخت فقرا اگر یک فقیر از فقر استیصال لقمه نانی از دکانی بریاید مادام العمر محکوم با عمل شاقه است اما اگر از مالیه مملکت هر قدر بهر اسم اختلاس کنند مجازاتی در بین نیست

این است وضعیت مملکت ما مجلس چهارم نتوانست قانون معاکه و زراعت را بگذراند بلکه راپرت آنها هنوز از کسب و کاری بیرون نیامده چنانچه در سابق قانون منع احتکار از مجلس دوم نگذشت و هر چه از خارج فریاد زده شد که آن کمسیون طنابش چقدر و زرغ است که این قانون از جام آن بیرون بیاید

بگوش کسی نرفت . مجلس چهارم هم در این آخر عمر نمیتواند قانون معاکه و زراعت را بگذراند بلکه راپرت آنها از کمسیون نخواهد آمد . بهر جهت اگر من بخوام مزایا و خصائص مجلس چهارم را که خود هم شریک و جزء آن هستم بشمارم که چه رأی هایی در آن داده شده است خیلی مفصل میشود خود میگویم که من هم جزء آن هستم بعد یکی از رفقا بگوید که بآنها نیستیم البته در دوره زندگانی این مجلس هر کس هر چه رأی داده است در دفاترش هست بالاخره مجلس چهارم نباید یک سوایقی بگذارد و این سوایق همانطوریکه فرمودند فعال مایشائی و کلا است البته و کلا فعال مایشاه هستند زیرا معاکه ندارند و کسیرا که معاکه ندارند البته هر چه میخواهد میکنند چون من میبینم که خیلی در سبها اظهار این است که بنده بیش از این گفتگوی دوره چهارم مجلس را نکنم

حاج میرزا مرتضی و بعضی دیگر - خیر بگوئید

سلیمان میرزا - بنده عرض نکردم حاج میرزا مرتضی یا سایر آقایان همین که این کاغذ را بن نوشته است شما چرا بخودتان حساب میکنید

حاج میرزا مرتضی - بنده نوشتم سلیمان میرزا - در هر حال در مجلس چهارم اگر کسی مطالعه کرد و آنچه که در صورت مجلسها ضبط است از آراء بنظر آورد البته اشخاص آنرا خواهند شناخت مجلس چهارم فعلاً مشغول است بگذشتن یک سابقه و در سیه تاریخی (بنده چون میخواهم امروز تاریخ عرض کنم ولو بر علیه یاله هر کس باشد متصفانه خواهم گفت) در مدتی پیش که بنده جزو اقلیت بودم و در وقتیکه قوام السلطنه سر کار بود و بایشان اعتماد نداشتم بعد از استیضاح که از وحید الملک شد و رأی اعتماد گرفتند همانطور خیلی خوشوقت میشوم اگر آقای تدین هم در اینجا اسم آن وزیر را میبردند که بنده هم ملتفت میشدم تا اگر کسی استیضاح نمیکرد خود بنده استیضاح میکردم ولی چون اسم آن وزیر را بر نداشتند و اسنادی هم در دست نیست که باسم آن وزیر باشد ما نمی توانیم چیزی بگوئیم و اگر اسنادی در دست بود و باسم آن وزیر هم بود خوب بود زیرا با اتفاق از او استیضاح میکردیم تا اینکه وزیر بداند که خواه موافق با او و خواه مخالف با او باشیم او برخلاف اصول مسلمة قانون نمیتواند اقدام کند زیرا دادن امتیاز بدون اجازه مجلس به هر اسم و رسم و به هر کس اعم از داخله یا خارجه اعتباری ندارد

بعلاوه اجازه انحصاری اگر اسمش را بگذارند یا آنکه اگر خود وزیری از وزارتخانه خودش یا از سایر وزارتخانه ها که در آن ذی نفع است اجازه بگیرد این

هم مطابق قانون معنی ندارد و در هر حال باید بمجلس پیشنهاد کند علی الخصوص در تحت آن ده دوازده ماده که فرمودند و معافیت هایی هم فرمودند که از بعضی مالیاتها و سایر ترتیبات گویا هست در هر حال اگر ایشان اسم آن شخص را میبردند که کدام از وزراء بوده و خیال میکردند یک استیضاحی بکنند .

بسیار خوب بود و اگر بنده آن اسناد را داشتم خود آن استیضاح را میکردم ولی چون ندارم از آن میگذرم و چون می بینم بعضی از رفقای خود مایل باین هستند که بنده کمتر از مجلس چهارم مداحی کنم و مقام کرانم را کوتاه کنم تا تصور نشود با طول کلام میخواهم وقت را بگیرم و اینجا این تذکر را چون از طرف رفقای خود به بنده دادند اینست که مطلب را کوتاه میکنم و بر میگردم به فرمایشات آقای آقا سید یعقوب و کروی که یک ماده از قانون اساسی خوانند و آن ماده از این قرار است :

در صورتیکه مجلس شورای ملی با مجلس سنا با اکثریت ثلثه عدم رضایت خود را از هیئت وزراء یا وزیری اظهار نمایند آن هیئت یا آن وزیر از مقام وزارت منزل می شود .

همین ماده را خوانند این ماده که یک ماده کلی است مثل سایر مواد قانون کلی اساسی است و بعد در سایر قوانین ترتیب اورا معین میکنند . چنانکه ماده بودجه هم که در اینجا هست برای اینکه بودجه ها باید تایان زده روز قبل از آخر سال بگذرد در قانون محاسبات ترتیبش را معین کرده است که ۳ ماه از سال گذشته باید بودجه ها را پیشنهاد کنند و ۶ ماه بآخر سال مانده باید بمجلس بیاید تمام ترتیباتش را معین کرده ولی متأسفانه این ماده آنطور که باید توضیح نشده است مگر آنکه اگر من اشتباه نکرده باشم فصل ششم نظامنامه داخلی بتواند توضیح آن باشد بنده قانون دیگری در نظرم نیست اگر سایر رفقای محترم ماده دیگری (علی الخصوص آنها) که باین ماده متمسک هستند در نظر دارند البته خواهند فرمود و قانون مملکتی هر چه باشد البته تابع آن خواهیم بود آن فصل ششم که عرض میکنم ماده ۴۴ از نظامنامه داخلی است مینویسد :

هر نماینده که از وزیری میخواهد استیضاحی نماید باید تقاضای خود را کتباً بر رئیس داده و موضوع استیضاح را در ضمن معین نماید . رئیس آنرا در مجلس قرائت میکند و مجلس باید آن تقاضا را قبول نموده و پس از آنکه از اظهارات وزیر یا وزراء در باب تعیین روزی که استیضاح باید بعمل آید مستحضر شده بدون مباحثه در اصل موضوع قرار روز استیضاح را بدهد استیضاحاتی که در باب امور سیاسی داخلی

مملکت است نباید بیش از یکماه بعد از تویق بماند غیر از این بنده برای ماده ۶۷ قانون اساسی چیزی ندیدم اگر آقایان میدانند لطفاً خواهند فرمود تا ما هم مستحضر شویم .

سوابقی هم که در مجلس بوده است غیر از این نبوده یا وزراء بطور استیضاح میرفته و یا اینکه یک وزیر استعفاء میکرد بعد از استعفا او البته محتاج با استیضاح نبود یک قسم دیگری هم هست و فراموش نکردم در زمانی که آقای قوام السلطنه بودند که بنده و رفقای بنده بایشان اعتماد داشتیم بعد از استیضاح که از وحید الملک شد و معلوم شد سی و سه رأی مخالف با ورقه در اینجا هست یکمده دیگری علاوه بر آن یکمده را امضاء کردند آنوقت در مجلس قبل از آنکه قرائت و مطرح شود رئیس - الوزراء وقت شخصاً یا بنابر نصیحتی که خیر خواهان او باور دادند باین صرافت افتادند که شاید بعد کارها از ایشان پیشرفت ننماید لذا منتهی شد باستعفا ایشان و وقتی که اینطور شد مسئله شکل دیگری پیدا کرد چنانکه هیچیک از آقایان در جلسات علنی در این موضوع صحبتی در خاطر ندارند اگر دارند بفرمایند بنده که خبر ندارم این اولین دفعه ای است که این موضوع در مجلس مطرح میشود .

بنابراین بنده چون خواستم شے از تاریخ مجلس چهارم بگویم از طرف رفقای خود بمن اجازه ندادند مطلب را ختم کردم و داخل در اصل قضیه شدم بنابراین عرض میکنم امروز که در این زمینه ما میخواهیم یک سابقه بگذاریم نگاه کنیم به بینیم آیا این سابقه پسندیده است یا نه ؟

در مملکتی که احزاب سیاسی و عقاید اجتماعی هنوز اداره نشده است که بنده مکرر گفته ام باز هم تکرار میکنم عیب همه مجلس ما و سایر مجلسها (اگر اینطور باشد) اینست که کلای خوبی در مجلس و فراکسیونها از روی عقاید خوبی مرتب و تشکیل نشده این عیب مجلس ما است در مجلسی که عقاید سیاسی و اجتماعی در او مرتب و مدون نشده است با وجود اینکه هر یک از کلاعه البته عقاید سیاسی دارند و اگر نداشتند نمی توانستند کار کنند در مجلسی که از روی عقاید سیاسی دستجات تشکیل نشده است در یک چنین مجلسی اگر این اصل را قبول کنیم که در خارج مجلس بابک امضاهائی یک موضوعی رسمیت پیدا میکند بدون ترتیب صحیحی در آتیه یک عواقب وخیمی پیدا خواهد کرد بنده وظیفه ام این است بگویم خواه موافق حکومت حاضره باشم خواه مخالف در هر حال یک سابقه بدی است که در مشروطیت می گذاریم زیرا در اینجا اسم محل و ترتیب هم در رأی ما مدخلیت دارد یعنی اگر ما و کلاعه الان در قم یا سیستان یا آذربایجان

باشیم و همین عده در آنجا رأی بدهیم با ماده قانون اساسی که معین کرده مرکز هم طهران است تغییر میکند باین جهت رأی ما رسمیت ندارد و اگر ما و کلاعه امروز برویم در منزل یک نفر و تمام این عده هم حاضر شوند و رئیس هم در جای مرتفعی بنشیند و امضاء هیئت رئیس و متشیان هم در اطرافشان بنشینند تمام آقایان هم تشریف داشته باشند و یکی دو نفر از آقایان مخیرین جراید هم باشند بمقتد بنده در آنجا اگر رأی بدهند رسمیت ندارد حتی مکان به عقیده بنده مدخلیت دارد و ما باید رأی خودمان را اینجا بدهیم و اگر مکان را مدخلیت ندهیم معایب بسیار پیدا خواهد کرد زیرا تنها که قانون استیضاح نیست باید فکر چیز های دیگر را هم بکنیم . ممکن است بگوئیم یک ماده قانون را در خارج باید برای و کلا تصویب کرد و سایر ترتیباتش را قبول نکنیم .

حتی اگر تمام ترتیباتش منظور شود و در جلسه خصوصی ما بنشینیم و یک مسئله را رأی بدهیم آیا این رأی رسمیت دارد ؟ غیر آقایان تماشاچی هم در اینجا وجودشان مدخلیت دارد اگر آنها نباشند و ما تنها بنشینیم و رأی را بدهیم آن رأی رسمیت ندارد باید یک عده از مردم هم ناظر باشند که اسدشان تماشاچی است و بدانند که رأی ما چیست ؟

پس تنها شخص بنده و آقایان که وکیل هستیم امضاء ورأی مان به هر قسمی که بخواهیم نمیتواند مستند باشد بلکه یک ترتیب و اصولی برای این کار معین شده که آن اصول بانمازه است که اگر فرضاً هشدار با صد نفر از ما یا تمام ادراطای تنفس حاضر شویم رأی را ولو با اتفاق بدهیم و یک نفر تماشاچی نباشد آن رأی اهمیت ندارد در این موقع البته وجود یک نفر تماشاچی اهمیتش بیشتر است از تمام و کلاعه زیرا تا او نباشد مجلس اهمیت ندارد و مجلس خصوصی است بنا بر این اگر این سابقه را ما امروز در مملکت مشروطه در مجلس چهارم بگذاریم این یک سابقه ایست که ما بدون اینکه رسمیتی بقول و محل و مجلس و غیره بدهیم میخواهیم یک قانونی بگذاریم این خودش یک قانونی است و تغییر دولت اثرش در سیاست مملکت خیلی است خواه آن دولت بر له یا علیه من باشد سیاست یک مملکت را میخواهیم تغییر بدهیم آیا از یک قانونی که میخواهیم فرضاً ۱ تومان شهریه برای یک نفر معین کنیم همیشه بیشتر نخواهد بود ؟

البته بیشتر خواهد بود علی الخصوص در موقعی که متعاب آن بعد از بیست روز دیگر مجلس نخواهد بود که اگر یک اشتباهی کردیم بران بکنند در اینصورت بنده عرض میکنم چنانکه مقرر دارند انداختن از اکثریت هم نیست و نبود و میگویم

باید بمجلس آمد و گفت و شنید و بعد حکم افکار عامه است و این سوایق را در مملکتی که مشروطیت هنوز ریشه های خودش را ندوانده احزاب سیاسی در آن مملکت در تمام نقاطش واضح نشده نباید گذارد که در دوره های بعد ممکن است استفاده های من و صرغه طرف من است آن کسی که بصرفه اوست باید آنرا دقت کند و شاید گفته شود که چون امروز بضر بنده است بنده اینجا مطرح میکنم منتهی آنوقت بنده هم در جواب خواهم گفت آنوقت هم بکنم بکنم من بود در مجلس مطرح نشده

تا بگویم حالا هم عرض میکنم که این سابقه که در دوره چهارم در روزهای آخرش در مجلس میگذارد یک آتیه بدی است و وبال این مملکت را در کردن میگیرید زیرا در خارج از این فضا بدون ترتیب و بدون اینکه استیضاح شود و علت تغییر یک هیئت وزراء بر عامه مکشوف شود یا در خارج در منزل بنده یا آنکه بنده آدم منزل آقایان یک امضائی برای اعتماد یا عدم اعتماد پای کاغذ گذاشتیم در آتیه دیگر هیچ دولتی نمیتواند بیش از یک هفته دوام پیدا کند و اگر این سابقه را بگذاریم بهیچوجه بر مردم مکشوف و معلوم نمیشود که عیب و علت رفتن این کابینه چه بود تا آن دولتی که بعد میآید این سیاست را تعقیب نکند این همان فعال مایشائی است که آقا سید یعقوب فرمودند .

ایشان فرمودند که ما و کلاعه فعال مایشاه نیستیم و اختیارات مطلقه نداریم . این عین فعال مایشائی است و از این بالاتر نیست که امروز کسی در منزل خودش اراده کند که فلان شخص رئیس الوزراء باشد و بیاید بگیرد اراده من اینطور تعلق گرفت و رفتم منزل رفقا و این امضاها را کردم و دادیم و هیئت وزراء رفت بنده بارو یا زرقه نام ولی راجع باین سوایق هم چیزی نشنیده ام البته اگر آقایان چیزی جایی سراغ دارند که بقول آقای مدرس می فرمودند استشهاد اگر اطلاع دارند که در یک جای دنیا باستشهاد هیئت وزراء ازین برود ؟ اگر این هم سابقه بسیار خوبی است که در مملکت باشد ؟ که بنده باین سابقه امروز اعتراض و پروتست میکنم و میگویم این سابقه بر ضرر این مملکت است و در آتیه بواسطه این سابقه مملکت دچار مضرت خواهد شد بنده اینطور بهتر میدانم خواه بر ضرر من است خواه بر لای من و با وجود اینکه تغییر کابینه بر ضرر بنده است البته بهتر میدانم یا مسئله ای که آقای تدین گفت یا چیز دیگری را یا هر چه باشد آقایان یک استیضاحی بنویسند و تعیین وقت استیضاح هم با اکثریت مجلس است هر چند آن اسمی را بنده نخواستم بخوانم زیرا نخواستم بآن استشهاد تا این اندازه رسمت بدهم شود .

آنچه آقای کروی فرمودند خود اشخاص که امضاء کرده اند چهل و شش یا چهل و هفت است ولی باین عیبی که پیدا شده است و هر روز بعضی از جراند چهل و دو مشغول مینویسند این تغییرات و از این طرف و آنطرف رفتن ها چه علتی دارد نخواستم را هم نرسیدم اما همانقدر که صحبت کردند عرض کردم اگر این سابقه در این مجلس گذارند شود یکی از آن معایب بزرگ دوره چهارم خواهد بود و وقتی دره پنجم تشکیل شود باید یک قانونی وضع کند و بگوید مسائلی که در دوره چهارم سابقه شده است از درجه اعتبار ساقط است از طرفی هم بر رفقای خودم گفتیم همیشه باید در مجلس حاضر شد و گفتگو کرد اگر چه اگر بخواهند مجلس را از اکثریت ببندازند چنانچه در سابق هم مرحوم صنیع الدوله یکمده اینکار را کرد در هر حال ممکن است مجلس را از اکثریت انداخت و قهر کرد اما باید فهمید که این قهر برای چیست ؟ بنده این عقیده را ندارم و معتقدم که بمجلس باید آمد و حرفها را هم باید گفت و قهر کردن را هم خوب نمیدانم برای مثل هم عرض میکنم ممکنست یک و کبلی از یک حزب سیاسی انتخاب شود که در عقاید او متعصب بفر و چنانچه در اوایل مجلس هم عرض کنم در اقل قلیل باشد آنوقت آن یک نفر باید قهر کرده و در مجلس حاضر نشود ؟

خیر باید بیاید و اظهار عقیده هم بکند و اگر ما بخواهیم این سابقه را در مجلس بگذاریم در آتیه یک اثرات سوئی تولید خواهد شد و در هر حال ایجاد این دوسابقه که یکی بر ضرر من و یکی بر نفع من است هر دو برای مملکت و آزادی و حکومت ملی غلط است .

و بنابراین دوسابقه در مملکت گذارده شود و اگر چنانچه رسمیت پیدا کند حقیقتاً یکی از خطاهای مجلس بشمار خواهد رفت . بنابراین این بنده که یکی از موافقین دولت هستم بهتر این میدانم در صورتیکه مخالفین یک ایراداتی و اعتراضاتی دارند باختیار خودشان یکی دو موضوع را که بنظرشان مهمتر میرسد معین فرموده و موضوع استیضاح از دولت قرار داده و روز استیضاح را هم هر وقت که میخواهند حتی برای فردا ممکن است قرار داده و اعتراضات خود را بطور استیضاح از دولت خواستار شوند و این سابقه استشهاد را در مجلس نگذارند پس بهتر این است استیضاح کنند و مطالب خودشان را گفته و جواب بشنوند تا در آتیه وزراء نگویند که در مقابل اعتراضات آقایان و کلاما هم جواب دادیم ولی وقت و رخست بسا داده نشد بنده بهتر میدانم که بوزراء وقت و حق دفاع داده شود .

بطوریکه خنبه ام (چون خودم نبودم درست اطلاع ندارم ولی از قراری که به بنده نقل کرده اند) همین مجلس چهارم در قضیه اعتبارنامه سلطان محمد خان حق دفاع بهشارتیه نداد و ازقراریکه شنیده ام او در پشت همین کرسی خطابه اظهار داشته که من استادی در دست دارم که آنها را باید بغوانم و بگویم...

یکتفر از فرمانده گان - خیر اینطور نبود.

سلیه مان میرزا - عرض کردم بنده نبوده ام و البته آقایانیکه حاضر بوده اند بهتر میدانند باری بنده عقیده دارم که حق دفاع باید بصرف داد و البته پس از استماع دفاع قاضی حکمیت خواهد کرد زیرا مسئله اعتبارنامه هم یک معاصیه سیاسی است. آنوقت بدیهی است حکومت با کسی است که اکثریت دارد و بدین حکومت با افکار عامه خواهد بود بطوریکه اگر مردم و کیلی را خوب دیدند بدین اورا انتخاب خواهند کرد و از هر کسی هم که خوشوقت نبودند اورا انتخاب نخواهند کرد در حال بنده این چند سابقه را حکم مجلس در این آخر دوره شروع کرده برخلاف منافع و مصالح مملکت میدانم و براین مسئله پرتست میکنم اگر آقایان میخواهند دولت ساقط شود در صورتیکه اکثریت دارند البته حق دارند.

(چنانچه لازم شد حکومت ملی هم همین است که یکدسته همیشه اکثریت دسته دیگری اقلیت هستند) ولی انداختن دولت راه دارد و باید از راه داخل شدن چون اختیار تعیین مدت استیضاح هم با خود مجلس است خوب است بکوت زودتری را معین کنند و اعتراضات خود را بطور استیضاح بدولت بگویند و جواب هم بشنوند و باین ترتیب دولت را منزل کنند و یک سابقه سوئی در مجلس بگذارند البته در موقع رای اکثریت حاکم است و بنده همیشه گفته ام که باید همه مطیع اکثریت باشیم و اکثریت هم باید بصدای جمعیت اطاعت کند.

نایب رئیس - قبلا این موضوع مذاکره نشده بود حالا هم آقایان اجازه خواسته اند.

آقای تدین (اجازه)

تدین - خیلی خوشوقت هستم از اینکه در آخر این دوره خواهی نخواهی اینطور پیش میآید که یک سلسله حقایق گفته شود حضرت والا بطور کلی اعتراضاتی بمجلس کردند البته بیشتر این اعتراضات را بنده از جنبه عصبانیت ایشان تلقی میکنم بنده میخواهم مقدمتا یک اصلی را عرض کنم و آن اینست که در دنیا و ایران معروف است که یک بام دو هوا صحیح نیست بنده از مدتی که در این مجلس تشریف حاصل کردم تالاساهه باین اصل مخالفم و زمانی که در اقلیت بودیم چندین ماه با کابینه قوام

السلطنه مخالف بودم خود ایشان هم البته تصدیق دارند و خدای من شاهد است که برای نظریات خصوصی نبود بلکه یک اختلاف سیاسی بین بنده و ایشان بود. بعد که اکثریت پیدا کردیم همانطور که آقایان ملاحظه فرمودند در بدو تشکیل کابینه در زمان گذراندن پروگرام هیئت دولت فوق العاده موافقت کردم که هیچ محل انکار نیست برای چه؟ برای انجام آمال و آرزوهای عمومی.

برای اینکه آن عقایدی را که در زمان اقلیت داشتم حالا مایل بانجام آن بشوم متأسفانه وقتیکه جزو اکثریت شدم بانجام آنها مایل نشدم موقعیکه در اقلیت بودم همیشه مخالف بودم با اینکه یک پول هائی از خزانه ملت داده شود اما در این اکثریت مجبور شدم تصدیق کنم که هزاران پولها داده شود من رأی ندادم و نمی دهم ولی جزء اکثریت بودم که اینطور کار میکردند.

اقبال السلطان - میخواستید رأی ندهید.

تدین - چرا مخالفت نمی کردم بدلیل اینکه جزء اکثریت هستم و اگر مخالفت کنم برخلاف انتظام اکثریت است.

اقبال السلطان - خیر اینطور نیست

تدین - اینجا جزء اصول اجتماعی است و شما مسبوق نیستید بعد مسبوق می- شوید در آن زمانی که جزء اکثریت بودم و بنده در آن تاریخ برای فقیر و کارگر و برزگر سنک به سینه میزدم در این موقع متجاوز از صد هزار تومان پول تصویب کردیم روز اول که این کابینه آمد بنده سعی میکردم که موافقت کنم و امروز میگویم مخالفم دلیل هم دارم و میل دارم تمام ایرانی ها بدانند آنوقت حکومت با افکار عامه است موافقت من از دو نظر بود یکی از نقطه نظر سیاست داخلی و دیگری از نقطه نظر سیاست خارجی و وعده های امید بخشی که داده شد.

نایب رئیس - کمان میکنم اینجا مقدمه از برای استیضاح باشد.

تدین - اجازه بدهید مطالب را بگویم اینجا دلیل مخالفت من است نه مقدمه استیضاح ولی از استیضاح هم نمیترم بنده با همان نظری که از آقای وحید الملک استیضاح کردم از سایر وزراء هم استیضاح میکنم و برای من هم اهمیت ندارد بطور کلی عرض میکنم بعد از آنکه من موافقت کردم قرار شد در سیاست های داخلی یک جدیت هائی بشود و بنده جز سستی چیز دیگر ندیدم بروید باین وزارتخانه ها مراجعه کنید.

بنده که یکتفر و کیل هستم نتوانستم حقوق شخص خود را حفظ کنم چطور میتوانم حقوق عموم را حفظ کنم در سه ماه قبل بنده بعد از عرض حال دادم تا اکنون معلوم نیست چه شده است.

در این موقع انتخابات برخلاف قانون مطبوعات بهر کس توانستند رطب و یابس و تهمت و افترا پرتاب کردند و اینقدر جرئت و شهادت نداشتند که آن اورا را اعضاء نمایند بلکه بدون اعضاء شغس و اعضاء مطبوعه اورا قی منتشر کردند در این مملکت مسئول این کارها کیست؟

در صورتیکه من نتوانم حقوق خود را محفوظ نمایم چطور میتوانم ادعا کنم که حقوق سی کرور نفوس فقیر و بیچاره را محافظت کنم در این وزارتخانه ها را باید لجن مایید مخصوصا وزارت معارف را باین اصول میشود زندگانی کرد؟ وزارت عدلیه چرا بوظایف خودش عمل نمیکند وزارت معارف و نظمیه چرا بوظایف خودش عمل نمیکند و همچنین سایر وزارتخانه ها که در مدت ستمه و نیم بلکه چهار ماه نتوانستم رفع ظلم از یک مظلوم بکنم (بشم اینها قسم است آن وقت بقول آقای آقاسید معقوب باید وزر و بالش بگردن من باشد تنها آمال و آرزوی من و هر ایرانی این بود که افلا مسئله قرار داد تجارتی با روس ها سر بگیرد چرا باید این قضایا در برده بماند کو آن موقعیت و گوا آن نتیجه که از این کابینه برده شده در صورتی که اظهار می کردند که روابط همسایه شامالی باین کابینه خوب است و بمجرد رفتن کابینه سابق فوراً درهای تجارت روسیه باز میشود من که عضو کمیسیون خارجه هستم و وقتی ندارم شما که عضو کمیسیون خارجه هستید وقتی که کمیسیون خارجه تشکیل شد تکلیف این متجاوز از صد هزار تومان پول تصویب کردیم مسئله چه شد و کی باین وضعیات خاتمه داده میشود

و اگر حقیقتاً ما راست میگوئیم که طرقدار ضعفا هستیم من این عقاید کج و کوله را ندارم عقیده ام این است که ایرانی باید از ثروت خودش متمول شود من عقیده دارم که هر ایرانی باید قادر و توانا باشد که انومیل سوار شود ملت کدو فقیر دیول نمی آردز

اینها را چرا اصلاح نمی کنند؟ قضیه سیاست خارجی مان به کیجا رسیده است.

چرا نمی آیند اطلاع بدهند که قضیه معاهده تجارتی چه شد

بدیخت ایرانی دارد در زیر فشار اقتصاد میمیرد بامملکت که نمیشود شوخی کرد اگر میگوئید غیر از این است فردا بیایند عملیات خودشان را نشان بدهند و بگویند این کار را کردیم

مسئله ترانزیت راخته دادیم فتح باب تجارت شد

مسئله انتخابات کیجا است بنده هیچ

علاقه ندارم با اینکه در دوره پنجم و کیل

بشوم ولی تاروزیکه در اینجا هستم خود را موظف میدانم که حقایق را بگویم من نمیخواهم بروم در خارج کنفرانس بدهم برای اینکه کسی پشت این تریبون را از من نگرفته است این است عقاید بنده و علنی هم می- گویم روز استیضاح هم بشود حاضر بنده تمام دلایل خود را بگویم حکومت هم با افکار عامه است

دیگر اینکه قرار شد لوائجی که بمجلس پیشنهاد میکنند قبل از اینکه یک لایحه را بمجلس بیاورند نظریات اکثریت را جلب کنند برای اینکه دوچار وقفه نشود آقای اقبال السلطان هم خودشان بودند اگر یاد بیاورند

از جمله لوائج یک مختصر آورده شده و بقیه لوائج را بنده که ندیدم رفقای بنده هم ندیدند مثل حقوقی که از برای شاهزادگان تصویب شد

این است عقاید بنده اینهم کابینه اینهم وضعیات مملکت و اما اصل شصت و هفتم در جای خودش صحیح است نظامنامه هم که میگوید استیضاح کنید باین کابینه خوب است و بمجرد رفتن کابینه سابق فوراً درهای تجارت روسیه باز میشود من که عضو کمیسیون خارجه هستم و وقتی ندارم شما که عضو کمیسیون خارجه هستید وقتی که کمیسیون خارجه تشکیل شد تکلیف این متجاوز از صد هزار تومان پول تصویب کردیم مسئله چه شد و کی باین وضعیات خاتمه داده میشود

و اگر حقیقتاً ما راست میگوئیم که طرقدار ضعفا هستیم من این عقاید کج و کوله را ندارم عقیده ام این است که ایرانی باید از ثروت خودش متمول شود من عقیده دارم که هر ایرانی باید قادر و توانا باشد که انومیل سوار شود ملت کدو فقیر دیول نمی آردز

اینها را چرا اصلاح نمی کنند؟ قضیه سیاست خارجی مان به کیجا رسیده است.

چرا نمی آیند اطلاع بدهند که قضیه معاهده تجارتی چه شد

بدیخت ایرانی دارد در زیر فشار اقتصاد میمیرد بامملکت که نمیشود شوخی کرد اگر میگوئید غیر از این است فردا بیایند عملیات خودشان را نشان بدهند و بگویند این کار را کردیم

مسئله ترانزیت راخته دادیم فتح باب تجارت شد

مسئله انتخابات کیجا است بنده هیچ

علاقه ندارم با اینکه در دوره پنجم و کیل

بشوم ولی تاروزیکه در اینجا هستم خود را موظف میدانم که حقایق را بگویم من نمیخواهم بروم در خارج کنفرانس بدهم برای اینکه کسی پشت این تریبون را از من نگرفته است این است عقاید بنده و علنی هم می- گویم روز استیضاح هم بشود حاضر بنده تمام دلایل خود را بگویم حکومت هم با افکار عامه است

دیگر اینکه قرار شد لوائجی که بمجلس پیشنهاد میکنند قبل از اینکه یک لایحه را بمجلس بیاورند نظریات اکثریت را جلب کنند برای اینکه دوچار وقفه نشود آقای اقبال السلطان هم خودشان بودند اگر یاد بیاورند

از جمله لوائج یک مختصر آورده شده و بقیه لوائج را بنده که ندیدم رفقای بنده هم ندیدند مثل حقوقی که از برای شاهزادگان تصویب شد

نایب رئیس - عصبانیتی شدن آقایان باعث میشود که مجلس با یک سری از انتظامات خودش خارج بشود و باین ترتیب البته خوب نیست آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده یک پیش نهادی تقدیم کرده بودم اگر اجازه می- فرمائید قرائت شود.

نایب رئیس آقای گروسی (اجازه)

اقبال السلطان - آقای گروسی موافقت دیگر نمیتواند صحبت کنند

نایب رئیس - چند نفر اجازه خواسته اند که اسامی ایشان از این قرار است

آقایان گروسی، داور، نصرت الدوله حاج شیخ اسدالله آقاسید فاضل حالا اگر در همین موضوع مذاکره میفرمائید بترتیب مخالف و موافق مذاکره بفرمائید آقای اقبال السلطان در این موضوع موافقت یا مخالف.

اقبال السلطان مخالف

نایب رئیس بفرمائید

اقبال السلطان - بنده تعجب میکنم هرناطقی که پشت تریبون میآید مقدمه اظهار میکنند که میخواهم حقایق را بگویم بعد حقایق را نمیگویند اگر آقایان فراموش نفرموده باشند آن شبی که آقای ملک الشعرا بدولت اعتراض کردند خود آقای تدین اظهار کردند چون وزراء و هیئت دولت حاضر نیست بنا براین نایبستی در قیاب هیئت دولت صحبتی کرد

تدین مطابق اصل شصت و هفتم قانون اساسی است

اقبال السلطان آن اصل را خواهم عرض کرد آن شب آقای تدین اینطور فرمودند

و امروز اینطور میفرمایند و در همان وقت که این قانون اساسی نوشته شده است بدولت اعتراض کردند خود آقای تدین اظهار کردند چون وزراء و هیئت دولت حاضر نیست بنا براین نایبستی در قیاب هیئت دولت صحبتی کرد

شما مخالفت نکردید و رأی دادید لفظ چهار نفر بحال امتناع باقی ماند آنروز میخواستید رد کنید در هر صورت شما آنروز موافقت کردید و امروز مخالفت میکنید دیگر اینکه فرمودند دولت بنا بود با اکثریت مذاکره کند و لوائج خود را بفرا کسیون اکثریت بفرستد و نظریات اکثریت را جلب کرده بمجلس بیاید شما از همان روز اول که اکثریت تشکیل دادید چه اکثریتی بودید؟

از همان روزیکه آرزوها و مقاصد شما بعمل نیامد اظهار مخالفت کردید. همین آقایان تماشاچی که اینجا هستند میدانند که آنروز شما بچه نظر موافقت کردید و امروز از چهاره مخالفت میکنید بفره چکس هم پوشیده نیست

تدین - من اقبال السلطان - باشخص کار ندارم و بطور عمومی میگویم همه میدانند که علت موافقت آنروز ما چه بود و علت مخالفت امروز ما چیست. حالا می آیم بمرور موضوع اصل ۶۷ که شاهزاده نصرت الدوله خیلی برای آن اظهار حرارت میکنند

(نصرت الدوله - اصل ۶۷ را بخوانید) خیر اصل ۶۷ مفسر مواد قبل است در اصل ۲۷ می نویسند : مجلس در هر جا نقصی در قوانین و یا مسامحه در اجرای آن ملاحظه کند بوزیر مسئول آن کاراخطا خواهد کرد و وزیر مزبور باید توضیحات لازم را بدهد اصل ۲۸ میگوید :

هرگاه وزیری برخلاف یکی از قوانین موضوعه که بصدح نمایونی رسیده است الخ . عرض این است که در اصل ۲۷ این مطلب را میگوید که هرگاه خطائی از وزیر دیده شد که برخلاف قانون عمل کرده است باید از او استیضاح نماید اگر جواب داد در شغل خود باقی خواهد ماند و اگر نتوانست آنوقت منزل است و در همان زمانیکه این قانون اساسی نوشته شده است پیش بینی کرده اند که شاید در مجلس از وزیری استیضاح شد و نتوانست جواب بدهد و از کار هم کناره گیری نکرد آنوقت چه باید کرد برای تحکیم این اصل اصل ۶۷ را اضافه کرده اند. باخنده کردن حضرت والا شاهزاده نصرت الدوله هم کار درست نمی شود وفایده ندارد. بنا براین اصل ۶۷ مفسر مواد قبل است و لذا هیچ علت ندارد که شما بگورقه بنویسید و بموجب آن اظهار عدم اعتماد نسبت بدولتی کنید در صورتیکه عدم اعتماد خود را معلوم ندارید باید بنده مقابل چه شما بدولت اعتماد ندارید. نباید هم چو سابقه در مجلس گذارد که بمجرد امضا کردن یک ورقه دولتی از بین پرود بلکه باید از دولت سؤال و استیضاح کرد و بملک فهماند که تقصیر آقایان وزراء مثلا این بوده است که یکصد و بیست هزار تومان تخفیف مالیاتی خواسته اند و نداده است. در پشت تریبون حقایق را باید گفت که همه مردم از تماشاچی و روزنامه نویس و غیره بدانند که اصل قضیه چه بوده در اطراف آن حکمیت کنند و الا باینکه شما از این خانه بآن خانه و از منزل این آقای بمنزل آن آقای بروید و دست فلان و فلان را ببوسید که پای ورقه را امضاء کنند این صحیح نیست و کار درست نمیشود بلکه راهی را باید پیش بگیرد که سابقین هم رفته باشند

خواه کاری از دولت سر زده باشد خواه سر زده باشد وقتی مجلس اظهار عدم اعتماد کرد البته آن دولت باید از بین پرود این مربوط بتقصیر و خطیه نبوده و موضوعی علیحده و مستقل است.

مسئله بر سر اعتماد و عدم اعتماد مجلس است و دخلی باین ندارد که تقصیر کرده یا نکرده است بموجب مواد قانون اساسی وقتیکه اکثریت مجلس اظهار عدم اعتماد بیک دولت کرد آن دولت رسمیت نخواهد داشت والا هم از همان موارد است یعنی اکثریت مجلس اظهار عدم اعتماد بدولت کرده و کتبی تقدیم مقام ریاست نموده اند اما اینکه میفرمایند مکن و محل هم مدخلیت دارد بنده هم قبول میکنم که مکان و محل تأیید دارد مانه به آن شدتیکه فرمودند مثلا اگر تماشاچی در مجلس نباشد مذاکرات رسمیت نخواهد داشت؟ خیر.

حضور تماشاچی در مجلس برای اینست که اگر فرضاً نقائصی در اظهارات و کیلی دید باو بگویند و در هیچ قانون هم نیست که اگر تماشاچی در مجلس نباشد رسمیت ندارد.

ولی البته محل و مکان هم مدخلیت دارد. باری چون سلبیه و مذاق بنده این است که مشتت حرف بزنم بر میگردم باصل حرف و عرض میکنم سرزنش تقصیر و استیضاح کردن از دولت با اعتماد نداشتن بدولت دو موضوع علیحده است که نباید بیکدیگر مغلوط کرد.

در مورد اولی باید وزیر را حاضر کرد و از او استیضاح نمود و بعد از آنکه آن وکیل مدلل داشت البته اسباب تردیدی برای سایر و کلاه هم حاصل میشود و حالا اگر آقایان بگویند این ترتیب سابقه نبوده است مورد ندارد و عرض می کنم قانون اساسی را هر وقت اجراء کنند

وکیل البته محل و مکان هم مدخلیت دارد. باری چون سلبیه و مذاق بنده این است که مشتت حرف بزنم بر میگردم باصل حرف و عرض میکنم سرزنش تقصیر و استیضاح کردن از دولت با اعتماد نداشتن بدولت دو موضوع علیحده است که نباید بیکدیگر مغلوط کرد.

او سؤال و استیضاح کنند و نه تماشاچی را بگویند آنوقت در نتیجه اگر اکثریت بسقوط دولت داد البته خواهد رفت والا با این ترتیب نمیشود دولتی را از کار انداخت

نایب رئیس - آقای گروسی (اجازه)

آقای شیخ محمد حسین گروسی - بر سبیل کلی هر کس که امور شخص خود را باشخاص رجوع میکند دوجت دارد یکی در اعتماد و اطمینانی است که نسبت بآن شخص دارد و یکی هم اقتدار اینکه در صورت تخطی او را مجازات کند.

این مسئله برای هر فردی از افراد اناس است و البته هیچکس کار خود را بفرامین نمیسپرد. مجلس شورای ملی هم قانون اساسی و نظامنامه را مطابق همین دو نظر نوشته است. یکی مسئله اعتماد و عدم اعتماد است که مربوط بخطیه نیست.

خواه کاری از دولت سر زده باشد خواه سر زده باشد وقتی مجلس اظهار عدم اعتماد کرد البته آن دولت باید از بین پرود این مربوط بتقصیر و خطیه نبوده و موضوعی علیحده و مستقل است.

مسئله بر سر اعتماد و عدم اعتماد مجلس است و دخلی باین ندارد که تقصیر کرده یا نکرده است بموجب مواد قانون اساسی وقتیکه اکثریت مجلس اظهار عدم اعتماد بیک دولت کرد آن دولت رسمیت نخواهد داشت والا هم از همان موارد است یعنی اکثریت مجلس اظهار عدم اعتماد بدولت کرده و کتبی تقدیم مقام ریاست نموده اند اما اینکه میفرمایند مکن و محل هم مدخلیت دارد بنده هم قبول میکنم که مکان و محل تأیید دارد مانه به آن شدتیکه فرمودند مثلا اگر تماشاچی در مجلس نباشد مذاکرات رسمیت نخواهد داشت؟ خیر.

حضور تماشاچی در مجلس برای اینست که اگر فرضاً نقائصی در اظهارات و کیلی دید باو بگویند و در هیچ قانون هم نیست که اگر تماشاچی در مجلس نباشد رسمیت ندارد.

ولی البته محل و مکان هم مدخلیت دارد. باری چون سلبیه و مذاق بنده این است که مشتت حرف بزنم بر میگردم باصل حرف و عرض میکنم سرزنش تقصیر و استیضاح کردن از دولت با اعتماد نداشتن بدولت دو موضوع علیحده است که نباید بیکدیگر مغلوط کرد.

در مورد اولی باید وزیر را حاضر کرد و از او استیضاح نمود و بعد از آنکه آن وکیل مدلل داشت البته اسباب تردیدی برای سایر و کلاه هم حاصل میشود و حالا اگر آقایان بگویند این ترتیب سابقه نبوده است مورد ندارد و عرض می کنم قانون اساسی را هر وقت اجراء کنند

وکیل البته محل و مکان هم مدخلیت دارد. باری چون سلبیه و مذاق بنده این است که مشتت حرف بزنم بر میگردم باصل حرف و عرض میکنم سرزنش تقصیر و استیضاح کردن از دولت با اعتماد نداشتن بدولت دو موضوع علیحده است که نباید بیکدیگر مغلوط کرد.

مقدس و محترم است و باید روی چشم گذاشت. حالا من باب اتفاق آنمورد موقع جریان پیدا کرده و اغلب اوقات مورد استیضاح پیش آمد. سابقه است. سابقه مجلس ماده بر خلاف اساسی حکومت نمیتواند در قبال قانون حاکم است بر داشته باشد قانون اساسی. مجلس را هر سابقه و عملیات مجلس باید بایستمراعات کرد در صورتیکه مخالف نباشد.

این سابقه در موردی بوده است که وکیل خواسته است بعضی خلاف قانون هائی که از وزیر سر زده است از او استیضاح نماید و او هم توضیح میدهد و این مسئله است علیحده و مربوط بعدم اعتماد نیست مگر روزیکه پروگرام دولت مجلس میآید و هنوز داخل در عمل نشده اگر مجلس بآن پروگرام رأی نداد و عدم اعتماد خود را نسبت بدولت اظهار کرد آیا آن دولت باید استعفا بدهد یا خیر؟

بنا بر این ممکن است گفته شود هنوز خطائی از او سر زده است پس باین دلیل مسئله عدم اعتماد موضوعی است علیحده و استیضاح موضوع دیگری است لهذا عرض میکنم که محتاج بهیچ استیضاح نیست و همین اظهارات ما در جلسه علنی با حضور تماشاچی کافست و عرض میکنم که اکثریت آقایان نمایندگان نسبت بدولت حاضر اظهار عدم اعتماد کرده اند و ورقه را امضاء نموده و بمقام محترم ریاست مجلس تقدیم داشته اند و همین اندازه معلوم میکنم که دولت منزل است.

(جمعی گفتند صحیح است و برخی گفتند صحیح نیست صحیح نیست)

گروسی - نیست که نباشد

نایب رئیس - اجازه ها معفو ظات برای جلسه آینده

(مجلس تقریباً نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس - مؤمن الملک

جلسه ۲۸۰

صورت مشروح مجلس

یوم شنبه ۱۰ جوزا ۱۳۰۲

برابر ۱۴ شوال ۱۳۴۱

(مجلس دو ساعت قبل از ظهر برباست آقای مؤمن الملک تشکیل گردید)

صورت مجلس یوم چهارشنبه ۹ جوزا را آقای میرزا ناصر قرائت نمودند

رئیس - نسبت بصورت جلسه ایرادی نیست؟ (گفته شد خیر)

رئیس - دیروز اینجا نسبت به هیئت دولت مذاکراتی شده بود و بقیه مذاکرات را موکول کرده بودید بجلسه امروز ولی بنده گمان میکنم مناسب تر این باشد که این قبیل مذاکرات در هیئت رئیسه بعمل آید چون تا درجه راجع بمسائل قانونی